

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani. Učiteljska tiskarna, Frar čiščanska ul. 6/l. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Inerturni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Pošljite zanesljivo do 25. t. m. prijave naročnikov za 11. in 12. številko Zvončka

Nadzorstvo verskega pouka.

Med polletnimi poročili, ki jih morajo oddajati šolski upravitelji in nadzorniki o stanju šolstva, o pouku in vzgoji v šoli, se nahaja tudi vprašanje: kako se vrši nadzorstvo verskega pouka v šoli?

V dobi konkordata, ko je bil učitelj še mežnar, nadzornik šole pa dekan v okraju, se je vršilo nadzorstvo veronauka na najsvečanejši način. V šoli so se ob koncu leta zbrali vsi župniki in kaplani iz obližja šole in vršil se je svečan izpit iz vseh predmetov pred dekanom, da so vsi videli, koliko so se otroci naučili v šoli. Seveda je izpraševal poveličini le župnik veronauk, razredni učitelj v drugih predmetih ni prišel do besede, da se ne bi videlo njegovih uspehov in tudi, ker se je pouk v drugih predmetih smatral za nepotreben — vsaj tako se je postopalo, in vzgajalo ljudstvo za tako naziranje.

Po »inšpekciji« je bila velika pojedina v župnišču.

A ne samo ob koncu leta, tudi med letom je župnik zapostavljal ostale predmete, ki jih je poučeval učitelj, za veronaukom. Župnik je prišel v šolo kadar je hotel in je učil veronauk toliko časa, kolikor se mu je poljubilo. Gorje učitelju, ki mu je oporekal in se je zavzel za svoje predmete, kmalu je o »upornem« učitelju vedel vse nadzornik — dekan in čul je, da so vsi drugi predmeti postranskega pomena, glavno je, da se otroci nauče veronauka.

Te razvade in predpravice duhovščine smo čutili dobro tudi v Avstriji. § 1. drž. šolskega zakona je brenčal ob vsaki priliki nad učiteljstvom. Reakcionarne stranke so natolcevale učiteljstvo, »da meče križ iz šole«, »da hoče odpraviti veronauk iz šole« itd. Vse to se je vršilo z namenom, da si obdrži duhovščina nadvlado nad šolo s pomočjo ljudstva, ker jo je ob padcu konkordatske šole z novim šolskim zakonom v precejšnji meri izgubila.

Človek bi mislil, da je z našo državo že popolnoma izginil reakcionarni duh konkordatske šole, in da so jenjale že predpravice duhovščine v šoli.

Toda temu ni tako!

Po deželi se vrši nadzorstvo veronauka še na dokaj čuden način, ki ne odgovarja ne zdravstvenim predpisom za otroke, ne pedagoškimi načelom in tudi ne pravih pravnih nazorom o pravicah in dolžnostih.

Po naših nazorih so dolžnosti duhovščine glede pouka in šole prav enake, kakor za ostalo učiteljstvo in nimajo učitelji in nadzorniki veronauka pravnobnih predpravic in tudi ne kakih izjem.

Ponekde je ukoreninjena še vedno grda navada in razvada, ali kakor sami »gospodje« to imenujejo »narodni običaj«, da citirajo dekani za nadzorstvo veronauka kar cele šole z otroki iz bližnjih šol v župno cerkev, ko nadzoruje župnika. Šole imajo takrat prost dan, učitelji pa romajo z otroci svojega razreda v kraj, kamor so prišli gospod dekan k inšpekciji župnije in istočasno verskega pouka. Tako se zberejo v cerkvi otroci iz vseh bližnjih šol. Učitelji čakajo s svojimi razredi v cerkvi, da pridejo na vrsto in dogaja se običajno, da postaja otrokom ob dolgem čakanju v cerkvi slabo.

Skraini čas je, da napravi šolska oblast takemu nadzoru veronauka pouka konec.

Mnenja smo, da se ima nadzorstvo verskega pouka vršiti enako, kakor nadzorstvo ostalih predmetov, t. j. med učno uro, v šoli. Prost dan ob takih prilikah se nam zdi protipostaven. Dolžnost dekana je, da pride v šolo in komoditeta na račun otrok tu ni na mestu. Dolgo postajanje otrok v cerkvi, posebno če pridejo od daleč razgreti v cerkev, je škodljivo zdravju otrok. Najmanj na mestu je voditi otroke k inšpekciji izven šole, v oddaljeni kraj v slabem, deževnem vremenu. Lažje pride eden k več 100-tim, kakor da pridejo 1000 k enemu — radi komoditete. Saj ni šola radi nadzornikov tu, ampak so nadzorniki postavljeni radi šol.

Najmanj na mestu je uporabljati posvetno učiteljstvo, da vodi otroke k inšpekciji verskega pouka, saj nismo postavljeni za policijsko službo katehetom in za vzdrževanje discipline za njihov predmet in to tudi ni službena dolžnost posvetnega učiteljstva temveč katehetov, kaplanov in župnikov, ki poučujejo veronauk!

Gospodje nadzorniki verskega pouka naj se potrudijo v šolo, kajti doba konkordatske šole je minila, konkordatska šola je odpravljena in naj se odpravi še te njene ostanke.

Visokost stanarine določajo Oblastni šolski odbori, kot odškodnino za stanovanje.

Po tako izpremenjenem čl. 27. je bilo odločeno, da se naslednja člena (po tiskanem tekstu 31. in 32.) preneseta v prehodne odredbe, toda z ozirom na izražena mišljenja z novim besedilom, ki ga do prihodnje seje sestavi gospod D. Sokolovič.

Nato sta bila sprejeta čl. 28. in 29. (v tiskanem tekstu 33. in 34.), nadaljevanje pa je bilo odloženo za naslednjo sejo.

16. decembra i. l. se je razprava o načrtu nadaljevala, in sicer o čl. 35., ki se spoji v čl. 30.

Ta člen, ki govori o premoženju šolske občine in kako in za kaj se sme uporabljati, je sprejet, kakor je natisnjen.

Pri čl. 31. (36.) je bil izpuščen prvi odstavek, ki se zamenja z novo odredbo, ki se glasi:

»Vsaka občina se mora vknjižiti na šolsko imetje.«

Drugi odstavek tega člena ostane, kakor je tiskan v načrtu.

Čl. 32. (37.), ki govori o šolskem dvorišču in o tem, da se isto ne sme uporabljati za drugo kot za igrališče, je sprejet v celoti, z majhno izpremembo v

DRAGO HUDÉ:

Tovariši v Macedoniji.

»Narodna Prosveta« priobčuje poročila iz Macedonije, kjer mečejo oblasti vsled raznih demuncijacij učitelje v ječe kot roparje in tatove. Kakor da bi ne bili učitelji oni stan, ki edini širi med narodovimi masami nacionalno zavest! Ravno učitelji so dvignili v Srbiji narodno zavest tako visoko, da so se ljudje bojevali zoper dušmanina tako, da so nase obrnili pozornost celega sveta.

Macedonski učitelji zaslužijo priznanje v dvojni meri, ker izvršujejo tudi dvojno delo. Njihovo delo ni samo poučevanje mladeži in naroda na kulturnem in nacionalnem polju, ampak oni morajo biti vsak dan tudi na mejdanu s puško v roki zoper Arnavte, Skipetare in Bolgare.

Kdor ni živel vsaj nekaj časa v Macedoniji, ne more poznati tamkajšnjih razmer, pa četudi čitaš najboljši opis. Vse te napade, rope, požige, posilstva moraš doživeti sam, vse te grozote moraš spoznati na lastnem telesu in lastni duši, potem boš znal ceniti svoje kolege, ki bivajo v Macedoniji. Vse te groze preživi macedonski učitelj dnevno. Tam so kraji tudi tako nevarni, da moraš vzeti puško s sabo, če greš na stranišče, ki je po tamkajšnjih navadah vedno nekaj korakov od hiše. Če te ne napadeta Arnavt in Bolgar, tedaj pričakuj volka izza grma.

O, tudi jaz sem že imel posla z Arnavti in z volkovi!

In vendar se najde sreski poglavar, ki zapira take heroje kakor hudodelce, a to samo na prosto sumničenje in demuncijacije. Vse to samo iz mržnje do učiteljstva.

Nekega učitelja so zaprli, ker je očistil šolsko dvorišče gnoja, toda župan ga je ovadil, da se meša med občinske posle. On je namreč očistil tudi malo občinskega dvorišča, ki se drži šolskega, pa ni mogel trpeti v šolski bližini nesnage. Drugega so zaprli, ker so pri njem našli puško. A stvar je bila sledeča: Za časa akcije in narodne organizacije proti bolgarskim četašem lanske pomladi se je med učitelje razdelilo orožje, ker so oni bili določeni za vodje kmečkih čet. Prednik aretiranega učitelja je bil premeščen ter je pustil v šoli puško za svojega namestnika. Župan pa ga je ovadil, da poseduje orožje brez objave, 5 dni je ležal v zaporu, dokler ga ni rešilo sodišče.

drugem odstavku čl. 27. (v tiskanem tekstu čl. 30.), kamor se v srbski tekst dene besedica »uz«, ki pa v slovenskem prevodu ne dela razlike.

Tendenca tega je, da mora imeti učiteljsko stanovanje lastno dvorišče, ki bodi ločeno (ograjeno) od šolskega.

Pri čl. 33. se zadnji odstavek izpremeni ter se glasi:

»Proti tej rešitvi se more vložiti pritožba v teku 30 dni na ministra prosvete. Odlok ministra prosvete pa je končno veljaven.«

Čl. 34., 35. in 36. so sprejeti v celoti.

Pri čl. 37. (42.) je bila sklenjena važna izprememba v tem, da je vsota šolskega fonda od 50 povišana na 100 milijonov Din, a rok amortizacije je skrajšan od 50 let na 20 let.

Prišlo se je do čl. 38. (v tiskanem tekstu 43.), ki je važen in usodepolen za osnovno šolo, ker govori o izdržavanju šole.

Vsi člani Glavnega prosvetnega sveta so se v načelu izjavili, da ne more dalje obstati današnji sistem izdržavanja šol, ki je prizadel podeželskemu učiteljstvu toliko gorja in krivice. Zato pa se je razvila debata, ali naj ta čl. ostane v obliki po predloženem načrtu, ki določa, da se šole vzdržujejo iz državnega proračuna na račun dotičnih šolskih občin, ali

Takih slučajev navaja »Narodna Prosveta« več. Vsi pa so tako bagatelni, da ne zaslužijo niti disciplinarne kazni.

Ne maram razsojati ali nastopajo župani in sreski poglavarji proti učiteljstvu iz strankarske strasti, ne maram vpraševati ali so učitelji radikalni ali samostojni demokrati. Zame so ti ljudje narodni borci, ki so že pokazali v ognju s prosveto in z bombo v roki, da so vedno prvi v fronti za državo, za naše ujedinenje, za našega kralja! Kdor tako dela, mu pač ne smeš ti, ki ležiš doma in sedi za zeleno mizo, delati krivice. Taki fanatiki so brez karakterja, ker se drže kvarnega naziranja, da je več vredno, ako vržeš kroglico v njihovo žaro, kot pa, da greš s prosveto ali z bombo v roki v boj za skupno domovino...

Mi učitelji drugače mislimo in smo naziranja, da je taka politika škodljiva, ki se bo maščevala nad tistim, ki jo propagira in širi.

Jugoslovensko učiteljstvo je moralo že mnogo pretrpeti — pomislimo koliko preganjanj smo prestali samo slovenski učitelji — preden smo prišli do svojega sedanega stališča. Tudi Srbi so v zadnjih decenijah mnogo pretrpeli, in kakor sedaj, so se tudi v prejšnjih desetletjih premnogokrat za nje odpirale oči. Toda naš srbski tovariš se ni nikoli ustrašil ne ječe, ne ognja, ne vruga. On stoji na svojem mestu in bo stal, ko fanatikov že zdavnaj ne bo več!

Naš stan je sedaj močan, včasih ni bil; toda ne mislimo, da smo sedaj že na koncu programa in stremljenj. Mi imamo še dolgo pot, in le bodočnost bo pokazala, kamo bomo prišli, če bomo korakali po sedanji poti vztrajno naprej.

Marsikatera merodajna oseba in marsikateri naš šef še tega ne verjame, kakor tega ne verjame sreski poglavar v Bitolju, Petar Tijanič, ki je javno v hotelu zalučil vsemu jugoslovenskemu učiteljstvu v obraz: Učitelji so najslabša sekta! — Te klofute ne smemo spraviti v žep in ne smemo prej mirovati, dokler Petar Tijanič ne bo razrešen svojega mesta kot sreski poglavar.

Pozivamo UJU v Beogradu, da ne neha prej, dokler ne dobimo popolnega zadoščenja radi psovke, ki bi se je sramoval izreči zadnji nepisni pastir v divjih gorah nevarne Prokletije.

pa naj se šole vzdržujejo kakor vse druge državne ustanove iz državnega proračuna, brez ozira na proračun dotičnih občin.

Navajali so se razlogi, da je dovolj, ako država garantira šoli s tem, da cel proračun izplača iz svoje blagajne brez ozira, če je ona prejela denar od občine ali ne, in da je potrebno, da se šola ne odtegne popolnoma narodu kot edina ustanova, ki mu je poverjena v oskrbovanje.

Slišali so se razlogi, da bi se s tem odbila dobra volja pri onih, katerih zavest in iniciativa sta razviti, in ki žele dati šoli več kakor pa so primorani. Naglašalo se je, da ima vsaka šola svoje samostojno življenje in razmere, v katerih se razvija, in je zato naravno, da se šole vzdržujejo na račun občin. Nasprotno pa se je naglašala posebna možnost brezštevilnih zlorab, ker bi mnoge občine z ozirom, da itak vse plača država, naglo povišale svoje proračune s potrebnim in nepotrebnim, kar bi moglo speljati državo v težko finančno situacijo. Če pa padajo izdatki na račun dotičnih občin, se bo delovalo le v okvirju stvarne potrebe.

(Dalje prihodnjič.)

LISTEK.

Zakon o narodnih šolah.

(Dalje.)

V drugem stavku drugega odstavka čl. 27. (prej 30.) je sprejeta za učiteljstvo važna dopolnitev in se ta stavek glasi:

»Brez stanovanj za učiteljstvo in najpotrebnejših prostorov za šole se ne more ustanoviti niti ena šola, niti en razred.«

Radi čl. 31. in 32. v tiskanem tekstu se je razvila daljša razprava o učiteljskih stanovanjih po deželi in o vseh neprilikah, s katerimi ima radi tega opraviti učiteljstvo. Po dolgem razmišljanju o tej stvari je bilo sprejeto mišljenje, da se načela, bodisi na deželi ali pa tudi v večjih mestih, ne sme dovoliti izplačevanja stanarine v denarju, ampak se naj občine primorajo z zakonom k zidanju predpisanih stanovanj za učiteljstvo

Radi tega je bil čl. 27. izpopolnjen z novim odstavkom, ki se glasi:

»Samo v večjih mestih, kjer se more najti za učiteljstvo udobno stanovanje, ni primorana občina zidati stanovanja za učiteljstvo niti po tem roku.